

Mit köszönhet a magyar erdőművelő a Szovjetuniónak?

BABOS IMRE

Még nem is olyan régen kevés szó esett nálunk a gyakorlati erdőművelésről. Oktatták az egyetem falai között s akit érdekelt a tárgykör : külföldi írók tollából származó szebbnél szebb könyvekből egészíthette ki a tudását. Annál sivárabb az üzemek helyzete, mely főleg gyakorlati vonatkozásaiban volt a második világháború előtt elszomorító. Erdőterületünk alig 7%-a képezte az állam tulajdonát, a többit az uradalmak, közbirtokosságok és a gazdálkodó parasztok birtokolták. Fahiányunk következtében a túltermelések jelenlegi fahasználatainkat évente 20%-kal is meghaladták s az egymás mellé sorakozó vágásterületeken a fatermelő szabta meg cselekvéseink irányvonalát. Keze munkája nyomán felújítatlan maradt a kíméletlen közelítésekkel felsebzett erdőtalaj s ha mégis felverődött valami fiatalos : legtöbbször a vadragástól is szenvedő sarjaknak nehezen záródó állománya serdült »rontott« erdővé ottan. Ez az örökség, melyet a két világháború közötti korszak 25 esztendeje reánk hagyott. Erdőállományaink 20%-a ma is sarjerdő s ugyanekkorára becsülhető a »rontott« erdők területe. A kettő részben fedi egymást.

Kétségtelen, hogy ez a korszak mesterségesen is erdősített. Feljegyzéseink a 25 év során mintegy 180.000 kat. hold ily módon felújított területről számolnak be nekünk. Arról kevés szó esik, hogy gyakorlatilag mekkora hányadot képvisel a végül helyesen záródó részleg. Jelenlegi tapasztalataink óvatosan 40%-os kiesésre mutatnak úgy, hogy a mesterségesen felújított 180.000 kat. holdból mintegy 70.000 kat. hold jelenlegi »régi, felújítatlan vágásterületeink« és »pótlandó fiatalosaink« számsorait növeli.

A felszabadulást követő esztendőök kevéssé voltak alkalmasak a helyzet alapvető változtatására. A háború alatti, az azt követő évek során végrehajtott túltermelések, háborús pusztítások nyomán erdősítéseink hátraléka a 200.000 kat. hold fölé emelkedett anélkül, hogy a közben államosított erdők irányításában az erdőművelés kérdései komolyabban szóhoz jutottak volna. Történtek ugyan elszigetelt kezdeményezések — főleg külső erdőgazgatóságaink erdőművelői részéről — sőt a terverdősítések beindításával az Országos Tervhivatal már a 3 éves terv időszakában magához ragadta a kezdeményezést, mindez kevés volt ahhoz, hogy egyre jobban értéktelenedő, maréknyi erdőgazdaságunk helyzetén alapvetően változtathasson.

Ekkor — szinte a 24-ik órában — röppent világgá a Szovjetunió 15 éves fásítási terve. Ez képviseli a fordulópontot hazai erdőművelésünk történetében : az erdőművelés divattá vált. Az Erdőközpontban az addig egy főből álló erdőművelési érdekképviselőt önálló osztállyá »terebélyesedett« és irányítása alatt valamennyi külső, végrehajtó szervezetünkben helyet kapott az erdőművelők kara. Tárgyilagos, őszinte köszönettel kell megállapítanom, hogy a Szovjetunió 15 éves fásítási terve nélkül ma csak töredékben találnánk meg mindazt, ami az erdőművelés haladását határainkon belül jelzi.

A fejlődés további folyamán is lépten-nyomon szembetűnik a szovjet tapasztalatok termékenyítő hatása. Kiesett a maggyűjtés, a magpergetés a saját hasznát kereső magángyűjtők, magpergetők kezéből. Az államerdészeti üzem mellettük építette ki saját hálózatát, szervezte meg a származási kérdés figyelembevételével a fontosabb magfélésegek — elsősorban a fenyőfajták — területileg elkülönülő gyűjtését, tárolását, pergetését, irányítását, felhasználását.

Sokáig vajúdott a kérdés: több kisebb, vagy 1—2 nagy magpergetőt létesítsünk-e az országban? Jöllehet kezdettől fogva a tobozt érlelő fenyvesek tözsomszédságában építettük mindenkor kicsi pergetőinket, a kérdést végső fokon a szovjet *Kapper—Gogolicin*-féle magpergetőtípus megismerése döntötte el egyértelműen a kisebb pergetők javára.

A magvizsgálatok általános, kötelező bevezetése, az átfekvő magvakkal folytatott — részben jarovizációs — kísérletek, a magvak — főleg a tölgymakk — téli tárolása részben hasonlóan a szovjet tudósok gyakorlatilag nálunk is hasznosítható meglátásaira támaszkodtak.

Nem kevésbé lényeges kérdés a mikorrhiza előtérbe jutása, mely a harmincas évek kísérleti eredményei után (*dr. Bokor Rezső*) mintha feledésbe merült volna nálunk. *T. D. Liszenko* kötelező előírása, mellyel a vetésre kerülő tölgymakk mikorhizás földdel történő összekeverését rendelte el, terelte ismét a megvalósítás útjára a talajgomba és a fásnövényzet kölcsönös megsegítésének vizsgálatát, a gyakorlat számára leendő hasznosítását. Ma már ismét ott tartunk, hogy az Erdészeti Tudományos Intézet súlypontos feladata a mikorrhiza kérdés megválaszolása, mindenfelé bevezetjük a homoki erdősítések számára nevelt fenyőcsemeték csemetekerti magvetéseiben a mikorhizát tartalmazó földdel történő magtakarást, hogy a nehéz körülmények közé kerülő, kiültetett csemeték részére ezt az indulásukat támogató megsegítést is biztosíthassuk.

Micsurin és *Liszenko* egymást kiegészítő tanítása a tartamosan ható külső életkörülmények módosító hatásáról, mely a fehérjevegyületen át érvényesül a növényi test felépítésében, hogy végül is öröklődő tulajdonsággá válhasson: egyik legnagyobb felismerésünk. Ez a korszerű biológiai iránymutatás támasztja alá saját megfigyeléseinket, melyekkel többi fenyőállományainktól elkülönítettük a homokon aszálytűrővé nemesedett, aszkéta fenyveseinket s ma egyik tudományosan igazolandó feladatunkká emelte annak bizonyítását: tényleg önálló, xerophita biotípussá vált-e már a homokbuckáink világában tobozérlelő erdei- és feketefenyő? *Mátyás Vilmos* 1000 magsúly vizsgálatai kétségtelenül ezt a feltevést valószínűsítik.

Hasonlóan alapvető az a felismerésünk, mely a homokfásítás végrehajtása során elhatározóan a buckák közötti kifúvások, laposok erdősítéséből indítja meg támadását a mostoha természet ellenkezésével szemben a mindvégig dacoló buckák meghódítása: fásítása érdekében. A kunadaci gyakorlati példából leszűrt tanulságainkat a szovjet dokumentációs anyag mindenben megerősíti, sőt azt a kissé bizonytalan elhatározásunkat is tetté érleli, mellyel a konokul ellenszegülő buckákat egyelőre csak körülzárjuk fásításaink örökzöld fenyőgyűrűvel s majd később, a felnőtt erdők oltalmában kísérjük meg erdősítésüket.

A sivár hó- és tölgyterületek szerves aljtrágyázással történő megjavítása is új utakat jelez fásításaink történetében. Azt már tudjuk, hogy a felszíni trágyázással mindössze átmeneti jellegű és sohasem biztos az elérhető hatás. Ezzel szemben kézenfekvő a félméter mélyen beágyazott szervestrágya átütő sikere, miután ebben a mélységben még a felső, 30 cm-es rétegében 60—74 C°-ra hevülő homoktalajban is található annyi, hasznosítható vízmennyiség, mely a szerves tápanyag oldásához, a növények által felvehető állapotba juttatásához szükséges. A Szovjetunió ukrainjai homokvidékén tőzeglapok mélybehelyezésével oldják meg e kérdést. Ez is útmutatás a számunkra; homokterületeink erdősítése élenjáró kötelezettségünk s egyenlőre a legtöbb fejtörést a végrehajtott fásítás utáni aljtrágyázás mikénti megoldása okozza a számunkra.

Az elegyes állományok telepítése, a fafajok helyes összeválogatása, a talaj különböző mélységeit hasznosító gyökérrendszerek megfelelő társítása főleg töméntelen sok »rontott« faállományunk fafajváltoztatással is társuló átalakítása során kerül az előtérbe *Liszenko* akadémikus biológiai tétele a fajon belüli harc, megsegítés lehetetlen-

ségéről, a fajok közötti harc és kölcsönös megsegítés meghirdetéséről új szemlélettel gazdagítja elhatározásunk alapilléreit. A felismerés, mely szerint két, vagy több, különböző fajhoz tartozó egyed okszerű megfontolás alapján — legalább átmenetileg — mindenkor egyesíthető egy harmadik, közös ellenfél ellen, minden szakember számára érthetővé teszi a gyakorlat eddigi tapasztalatát.

Az előbb elhangzott megállapítás eredménye *Liszenko* fészkes makkvetési eljárása, mely nálunk elsősorban — a Szovjetunióhoz hasonlóan — a mezővédő fásítások végrehajtása során lel majdan alkalmazásra.

A mindjebban felfutó erdősítési-fásítási kötelezettségeink csemeteellátását a lombcsemeték vonalán ma már mi is a szovjetrendszerű, nagyüzemű csemetekertjeinkben oldjuk meg. A táblák kialakítása, a gépesítés alkalmazása, a megfelelő vetősorok kijelölése, a táblaváltók megtervezése, a csemetekerti füves vetésforgók rendszere a szovjet példamutatást követi és csemete-nevelésünk távlati tervkészítése szükségszerűen az ott alkalmazott irányvonalon halad.

Augusztus havában vettük első alkalommal számba több éves erdősítéseink tényleges értékét. Az eredmény mintegy 31%-os selejt ismételt keletkezésére utal. A kereken 48.000 kat. hold újbóli erdősítése népgazdaságunkat komoly, ismétlődő beruházásokra kényszeríti és bennünket arra kötelez, hogy a továbbiakban erdősítési feladatainkat különbül végezzük el.

Legnagyobb hiányosságunk a tervszerűtlen csemete-nevelés mindenkori eredményétől függően a rögtönzésekre felépített erdősítéseink végrehajtása. Nem az ember érvényesíti eközben a tudással alátámasztott akaratát, hanem az anyag minősége és mennyisége kényszeríti a bizonytalanra vált erdőtüvelőt a még bizonytalanabb megmaradású, további fejlődésű erdősítések kivitelezésére.

Ma már azt a követelést állítjuk magunk, erdőtüvelőink elé, hogy termőhelyálló fajok tervszerű felhasználásával, az alkalmazott, korszerű, biológiai felismerések segítségével később is fejlődőképes faállományok alapjait vessük meg.

Ehhez nyújt segítséget a nagy szovjet erdőtüvelő: *Morozov* tanítása. Erdőtípusainak meghatározása során ő az első, aki tudatosan egyesíti az állomány fajtösszetételén túlmenően a talajtborító növényzet, az altalaj útmutatását, az éghajlati tájegység figyelmeztetését.

Hazai viszonyaink között a szikesek, a homokterületek, a mészkőkopárok, a bükkösök fásítása, felújítása során az utolsó harminc év alatt *Magyar Pál*, *Zólyomi Bálint* és *Májner Antal* munkássága nyomán hasonló utakon járunk és legújabban *Timár Lajos* és *Tóth Imre* derítik fel a Tisza hullámterében a leendő állománytípusok hasonló útjelzőit.

Az előttünk álló feladat a termőhelyálló állományösszetételek mindenhol biztosított megtelepítése. Ehhez is a szovjet tapasztalatok felhasználása segít el bennünket akkor, midőn az ott bevált termőhelytérképező expedíciókhoz hasonlóan — saját, itthoni feladatainkhoz, méreteinkhez és teherbírásunkhoz idomítva — mi is megkezdjük a tájegységek térképezését, a termőhelytérképek külső felvételét. Az eredmény a termőhelyi tényezők: a talajtermőerő, a talajvízháztartás, a klimatikus viszonyok felmérésén, megismerésén át a selejtmentes, termőhelyálló faállományok létrehozásához vezet, ahol az előre felmért, fajok szerint ütemesen előállított csemeték millióit a szovjet agrotechnikai eljárások alkalmazásával, a szovjet csemeteültetőgépek tömeges bevetésével állítjuk esatásorba ott, ahol a természettel szemben a Szovjetunió példamutatására mi is tudományos felkészültséggel, elszánt akarással vesszük fel majdan a sikerrel járó küzdelmet.